

חוק שירות נתוני אשראי: הגברת התחרות לטובת הצרכן

מאת : אסף רזין

חוקי שירות נתוני האשראי מיועד לאפשר לגורמים מוסמכים ומבוקרים, שיפעלו ברשיון, להקים לשכות שיאספו מידע על עמידת צרכנים בהתחייבויותיהם הכספיות. בשוק לאשראי צרכני קיימים כיום כשלי שוק דומים לאלה שבתורת הבחירה השלילית (Adverse Selection), אותה פיתח הכלכלן ג'ורג' אקרלוף מאוניברסיטת Berkeley.

הלווים הטובים מרוכזים באחוזים גבוהים בשני הבנקים הגדולים, מכיוון שלבנקים אלה יש כיום מידע טוב יחסית על יכולת התשלום והאמינות של לקוחותיהם. הלווים הרעים מתרכזים באחוזים גבוהים יותר אצל הבנקים הקטנים, להם אין גישה למידע חשוב זה. הבנקים הקטנים נאלצים לכוון את מדיניות האשראי שלהם (מסגרות האשראי והריבית) על-פי ממוצע האוכלוסייה של הלקוחות העומדים בפניהם. מחיר ההון ללקוחות אלה הוא לכן גבוה יחסית. כפועל יוצא ממצב עניינים זה, לבנקים הגדולים נוצר מרווח גדול להשגת ולמימוש כוח שוק. הם יכולים לגבות מחיר גבוה גם מהלקוחות הטובים אותם הם משרתים. לכן, הצרכנים הזקוקים לאשראי משלמים כיום מחיר גבוה מדי.

קיום דירוג אשראי אמין, וזמין לכל נתוני האשראי, יאפשר לבנקים קטנים ואף לתאגידים מסחריים לא בנקאיים, לתת אשראי ללא הסיכון הנובע מאי הכרת הצרכן. כתוצאה מכך תגדל כמות האשראי הזמין במשק ותוזל עלות האשראי לצרכן. הגופים המפקחים יוכלו למנוע מצב שבו יהיו שתי רשימות: רשימת לקוחות טובים להם יינתן אשראי, ורשימת לקוחות רעים מהם ימנע האשראי (או אף יצומצם באופן דרסטי).

כפי שנהוג בארה"ב, קיימות חברות (כגון TRW) שרוכשות מידע מהבנקים על לקוחותיהם ומוכרות את הנתונים, לכל מאן דבעי (ראה לוח השוואתי). עלות קבלת מידע על צרכנים היא כיום נמוכה כתוצאה מהחידושים הטכנולוגיים בתחומי טכנולוגית המידע. אין צורך בתמרוץ של המערכת האוספת נתונים כדי לאסוף נתונים על עמידת הצרכן בהתחייבויותיו, כמו תשלומים סדירים של חשבונות החשמל, הטלפון ופרעון הלוואות. הצרכן יכול להיות מוגן מפני דרוג מפלה שרירותי על ידי המפקח. "הרשימה השחורה" תצטמצם לאותם פרטים שהוכיחו שהם כושלים באופן סדרתי ומתמשך.

לכל שינוי כלכלי יש גם היבטים של התחלקות ההכנסות במשק מחדש. אולם במקרה זה דווקא נראה שהעניים באוכלוסייה הם אלה שייהנו מהתחרות בין הבנקים שתגבר כדי להעניק להם שירותי אשראי טובים יותר.

**ניתוח השוואתי – הצעת חוק שירות נתוני אשראי המוצע בישראל
לעומת חוקים מקבילים בארה"ב ובאיחוד האירופי**

<u>נושא</u>	<u>הצעת חוק בישראל</u>	<u>ארה"ב</u>	<u>איחוד אירופי</u>
פרטי המידע המותר לשימוש בדו"חות אשראי	מידע שלילי – רק מידע מסוים, בעיקר מהוצאה לפועל, פשיטות רגל, 5 שקים חוזרים, לקוח מוגבל. מידע חיובי – רק עמידת הצרכן בהתחייבויותיו הפיננסיות.	מידע חיובי - ללא הגבלה. מידע שלילי - ללא הגבלה. גזע, דעות, נטיות, דת ועמדות פוליטיות.	מידע חיובי ושלילי ללא הגבלה למעט מידע לגבי גזע, דעות, נטיות, דת ועמדות פוליטיות.
האם דרושה הסכמת הצרכן לאיסוף מידע חיובי	טרם הוכרע בכל מקרה יוכל הצרכן לאסור איסוף מידע אודותיו.	לא, למעט יחסי עובד-מעביד ופרטים רפואיים. זכות הצרכן לאסור איסוף מידע עליו.	לא, ואין אף ביכולתו להתנגד לאיסוף מידע עליו.
חובת בעל הרשיון לדווח לצרכן אודות המידע הקיים עליו	על-פי דרישת הלקוח.	לפי בקשת הצרכן.	מידי הוצאת דו"ח על הצרכן.
מי רשאי לרכוש דו"ח אשראי	למטרות מתן אשראי, מכירה או רכישה של נכס או שירות.	כל אדם כפי שיבקש הצרכן וכל אדם שבכוונתו להשתמש במדע לצורך קיום הסכם אשר הצרכן במידע בקשר לעסקת אשראי, יחסי עובד מעביד או השקעה. של בעל הרשיון או צדדים שלישיים.	לכל אדם שבכוונתו להשתמש במדע לצורך קיום הסכם אשר הצרכן במידע לצורך אינטרסים לגיטימיים של בעל הרשיון או צדדים שלישיים.
זכות הצרכן לבקש תיקון דו"ח	יש	יש	יש

